משרד העבודה הרווחה
והשירותים החברתיים
חוסן חברתי לישראל

דוח הפחתת נטל רגולטורי

משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים -

האגף לאסדרת עיסוקים

הליך רישום ורישוי מהנדסים, הנדסאים וטכנאים בתחום החשמל

דצמבר 2018

רקע כללי

בעקבות החלטת ממשלה מס׳ 2118 מתאריך 22.10.14 שעניינה ׳הפחתת הנטל הרגולטורי׳, נדרשים כלל משרדי הממשלה לבצע תכניות להפחתת הנטל הרגולטורי. דוח זה מציג את עיקרי הנושאים שעלו בתהליך ואת תכנית המשרד להפחתת הנטל על הציבור בהליך הרישוי לטכנאים, הנדסאים ומהנדסים בעלי השכלה בהנדסת חשמל שנדרשים לבצע הליך רישום בפנקס מקצועי והליך של רישוי לחשמל.

חלק א׳ - פעילות הרגולטור: הסבר כללי ונתונים בסיסיים

א. אינטרס ציבורי, ועיקרי הפעילות של הרגולטור בתחום

האגף לאסדרת עיסוקים מאגם בתוכו את היחידות העוסקות ברישום ורישוי בעלי מקצוע אשר הוסמכו לכך עפ״י החוק. האגף מפעיל את החוקים המסדירים את המקצועות בענפי ההנדסה והאדריכלות, החשמל, המורשים לנגישות, בודקי השכר והבקרים.

מסמך זה מתייחס לשלוש יחידות הפועלות במסגרת האגף- היחידה לרישום ורישוי מהנדסים ואדריכלים, היחידה לרישום הנדסאים וטכנאים והיחידה לרישוי חשמלאים. השתיים הראשונות עוסקות ברישום בפנקסים המקצועיים ואילו השלישית עוסקת במתן רישיונות החשמל. מתן רישיונות החשמל ההתחלתיים בדרגים הגבוהים (מהנדסים, הנדסאים וטכנאים) תלוי ברישום מוקדם בפנקס המקצועי באמצעות היחידה הייעודית. מהנדסים, הנדסאים וטכנאים, יכולים להגיש מיד בסיום לימודיהם בקשה לרישום בפנקס המקצועי ביחידה הייעודית להם, ולאחר קבלת הרישום, להגיש בקשה לקבלת רישיון החשמל ההתחלתי בהתאם להשכלתם.

היחידות הנ״ל אמונות, בין היתר, על יישום חוק החשמל, התשי״ד-1954 (להלן: ״**חוק החשמל**״), חוק המהנדסים והאדריכלים, התשי״ח-1958 (להלן: ״**חוק המהנדסים**״) ועל חוק ההנדסאים והטכנאים המוסמכים התשע״ג-2012 (להלן ״**חוק ההנדסאים והטכנאים**״), בכל הנוגע לרישוי מהנדסים, הנדסאים וטכנאים בתחום החשמל בהתאם לחוק. יש לציין כי ההכשרה לחשמלאים בישראל מתחלקת ל- 3: הכשרה מקצועית (המוכרת על ידי האגף להכשרה מקצועית במשרד העבודה), הכשרה טכנולוגית (המוכרת על ידי מה״טבמשרד העבודה- הנדסאים) והכשרה אקדמית (המוכרת על ידי המל״ג- מהנדסים).

תכלית הרגולציה בתחום זה היא להבטיח את רמת האיכות של עובדים בתחום החשמל על ידי מתן רישיון המותנה בדרישות השכלה מפורטות. הרישיון מקנה סמכויות ביצוע עבודות חשמל כאשר הרגולטור מבצע בקרה חוזרת לעניין הכשירות במסגרת חידושי הרישיון, אחת לשלוש שנים. בשנה האחרונה נבחן מחדש פרק הזמן הנדרש לחידוש רישיון והוחלט על הארכת זמן החידוש מ- 2 ל- 5 שנים. כלומר, חשמלאי שלא חידש את רישיונו במשך של עד 5 שנים, יוכל לחדשו בתשלום של כפל קנס ומבלי להגיש בקשה חדשה. יש להדגיש כי הנחת הבסיס היא שאדם שלא מחדש את רישיונו אינו עוסק במקצוע כך שמי שלא עסק במקצוע במשך זמן רב, עלול להוות סכנה לעצמו ולציבור.

ב. הבסיס החוקי לפעילות

- חוק החשמל, התשי"ד-1954.
- תקנות החשמל (רישיונות) התשמ"ה-1985
- חוק המהנדסים והאדריכלים, התשי"ח-1958.
- חוק ההנדסאים והטכנאים המוסמכים התשע"ג-2012.

ג. היתרים ורשיונות הניתנים על ידי הרגולטור

הרגולטור אחראי על מתן רישיונות לכל סוגי עבודות החשמל לרבות למהנדסים, הנדסאים וטכנאים שלמדו הנדסת חשמל.

תקנה 7 לתקנות החשמל (רשיונות), תשמ"ה-1985 קובעת כי ישנם 12 סוגים של רישיונות לביצוע עבודות חשמל, בהתאם לרמת הלימודים ולניסיון מעשי מוכח. ישנם 7 מדרגים מרכזיים (מחשמלאי-עוזר ועד לחשמלאי-מהנדס) ועוד מספר מדרגים לצידם (3 מדרגים לחשמלאי-בודק, חשמלאי-מסוייג וחשמלאי-שירות). תקנות אלו אף מפרטות את עבודות התכנון והביצוע שבהן רשאי לעסוק מי שמחזיק בכל אחד מסוגי הרישיונות, כאשר ככל שרמת הרישיון גבוהה יותר, כך ניתן למחזיק הרישיון היתר לתכנן ולעסוק בעבודות חשמל בעוצמת זרם גבוהה יותר. ראוי לציין, כי מתקיים הליך נפרד לבחינת מדרגי הרישוי.

כפי שיפורט להלן, האגף לאסדרת עיסוקים מקבל אלפי בקשות רישוי חשמל בשנה (9,768 בשנת 2018).

להלן התפלגות סוגי הבקשות הכלליות, בכל המדרגים:

- 10% מהבקשות הן של מהנדסים, הנדסאים וטכנאים למתן רישיון חשמלאי ראשוני;
- 25% מהבקשות הן של חשמלאי מעשי, חשמלאי מוסמך וחשמלאי ראשי למתן רישיון חשמלאי ראשוני;
- 55% מהבקשות הן לשדרוג רמת הרישיון הקיים לרמה גבוהה יותר מקרב בעלי הרישיון בדרגות הנמוכות (חשמלאי מעשי/מוסמך/ראשי);
- 10% מהבקשות הן של מהנדסים, הנדסאים וטכנאים לשדרוג רישיונם לרמה הגבוהה ביותר של רישוי חשמל (רישוי לתכנון ועיסוק בעבודות חשמל בעוצמת הזרם הגבוהה ביותר).

תנאי הסף לבחינת הבקשות למתן רישיון חשמלאי ראשוני, המהוות כ-35% מכלל הבקשות לרישיון הינו השכלה אקדמית/טכנולוגית/מקצועית רלוונטית לסוג דרגת הרישוי. ל- 10% הבקשות מתוכן (לבעלי השכלת מהנדס, הנדסאי וטכנאי) נדרש תנאי נוסף, היינו, רישום בפנקס מקצועי. כלומר, במדרגים הגבוהים, כדי לקבל את רישיון החשמל הראשוני, יש צורך ברישום בפנקס המקצועי. המהנדס, ההנדסאי או הטכנאי צריך להרשם בפנקס המקצועי לאחר לימודיו, ולאחר מכן, לבקש רישיון חשמלאי בהתאם להשכלתו.

65% הבקשות הנוספות, העוסקות בשדרוג רישיונות קיימים, דורשות מלבד הוכחת השכלה מתאימה, גם בחינת הניסיון הרלוונטי של כל מועמד באופן פרטני והפעלת שיקול דעת של הרגולטור.

<u>זמני רישום</u>

הרישום בפנקס המקצועי נעשה ע"י היחידה לרישום ורישוי מהנדסים ואדריכלים ועל ידי היחידה לרישום הנדסאים וטכנאים מוסמכים, לפי העניין. יחידות אלה הן חלק מהאגף לאסדרת עיסוקים, וכל אחת מהן פועלת על פי החוק המסמיך אותה.

להלן נתוני הבקשות לרישוי חשמלאים בשנים 2015-2017:

סוג בקשה	סה"כ בקשות שטופלו בשנת 2015	סה"כ בקשות שטופלו בשנת 2016	סה"כ בקשות שטופלו בשנת 2017	סה"כ בקשות שטופלו בשנת 2018
רישוי	**7,350**	**8,573**	**9,005**	**9,768**

שיטת הרישוי שהייתה נהוגה יצרה עומסים רבים על המבקשים ועל הרגולטור, להלן פירוט הזמנים לפי החלוקה לעיל:

סוג הבקשה	אחוז הבקשות מס"ך כל הבקשות לרישיון חשמל	ממוצע זמן טיפול
בקשה ראשונה לרישיון חשמל	35%	47 ימים
בקשה לשדרוג רישיון חשמל קיים לרמות הנמוכות	55%	104 ימים
בקשה לשדרוג רישיון חשמל קיים לרמות הגבוהות	10%	134 ימים

<u>פירוט תהליך קבלת רישיון חשמל (**טרם השינוי המוצע**)</u>:

עבור מהנדסים:

1. הגשת בקשה מקוונת לרישום בפנקס מקצועי (ביחידה לרישום מהנדסים ואדריכלים);
2. צירוף מסמכים (תעודת סיום תואר, גיליון ציונים ופרטים אישיים);
3. בדיקת הבקשה ע"י צוות היחידה;
4. בדיקת הבקשה ע"י וועדה מקצועית מייעצת בהנדסת חשמל, מטעמה של מועצת ההנדסה והאדריכלות; הוועדה המייצעת מורכבת משני יועצים חיצוניים בנוסף לרשם. חברי הוועדה מקבלים על השתתפותם שכר בהתאם לשכר יועצים על פי הוראות חשכ"ל. המתנה לוועדה, טרם השינוי, ארכה בממוצע בין חודשיים לחצי שנה. הכנסת מבחני הרישוי הממוחשבים הורידה דרמטית את ההמתנה.
5. אישור/דחיית הבקשה לרישום (ע"י רשם המהנדסים והאדריכלים);
6. תשלום אגרת רישום;
7. הנפקת תעודת רישום;
8. הגשת בקשה מקוונת לקבלת רישיון חשמלאי (ביחידה לרישוי חשמלאים);
9. צירוף מסמכים (תעודה סיום תואר, תעודת רישום בפנקס מקצועי, גיליון ציונים ופרטים אישיים);

10. בדיקת הבקשה ע"י צוות היחידה;
11. אישור או דחיית הבקשה (ע"י המנהל למתן רישיונות החשמל);
12. תשלום אגרת רישוי;
13. הנפקת רישיון.

עבור הנדסאים וטכנאים:

1. הגשת בקשה מקוונת לרישום במרשם ההנדסאים והטכנאים המוסמכים (ביחידה לרישום הנדסאים וטכנאים);
2. צירוף מסמכים (תעודת סיום לימודים, גיליון ציונים ופרטים אישיים);
3. בדיקת הבקשה ע"י צוות היחידה;
4. בבקשות לרישום של בוגרי מוסדות לימוד בחו"ל - בדיקת הבקשה ע"י וועדה מקצועית מייעצת בהנדסת חשמל, מטעמה של ועדת ההסמכה (בקשות לרישום של בוגרי מוסדות לימוד בישראל מטופלות בהליך אוטומטי);
5. אישור/דחיית הבקשה לרישום (ע"י רשם ההנדסאים והטכנאים המוסמכים);
6. תשלום אגרת רישום והנפקת תעודה;
7. הגשת בקשה מקוונת לקבלת רישיון חשמלאי (ביחידה לרישוי חשמלאים);
8. צירוף מסמכים (תעודה סיום תואר, תעודת רישום בפנקס מקצועי, גיליון ציונים ופרטים אישיים);
9. בדיקת הבקשה ע"י צוות היחידה;
10. אישור או דחיית הבקשה (ע"י המנהל למתן רישיונות החשמל);
11. תשלום אגרת רישוי;
12. הנפקת רישיון.

ד. רגולציה ורגולטורים משיקים

תנאי למתן רישיונות חשמל במדרג הגבוה של טכנאי, הנדסאי ומהנדס, הינו רישום בפנקס מקצועי רלוונטי. הרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים ובמרשם ההנדסאים והטכנאים נעשה על ידי רשם המהנדסים והאדריכלים ורשם ההנדסאים והטכנאים המוסמכים, בהתאמה. רגולטורים אלו מבצעים רישום בפנקסים המקצועים בהתאם לתנאים הקבועים בחוקים הרלוונטיים, כאשר התנאי הבסיסי הינו הכשרה הנדסית (במסגרת אוניברסיטאות, מכללות ובתי ספר מפוקחים ע"י מה"ט ומשרד החינוך והאקדמיות לפי העניין).

חלק ב' - סיכום השיח מול בעלי העניין

חלק ג' - תכנית המשרד להפחתת הנטל

האגף לאסדרת עיסוקים זיהה עומסים בהליך הרישוי והרישום בתחום החשמל הנודעים למשך ההליך והחל לפעול לשינוי משמעותי בשיטת הרישוי במהלך שנת 2017 ו- 2018.

הוחלט על שיפור מערכת המחשוב ויצירת ממשק בין מערכת רישוי החשמלאים למערכות המידע הרלוונטיות של פנקס המהנדסים והאדריכלים ומרשם ההנדסאים והטכנאים, על מנת למשוך באופן אוטומטי מידע על השכלתו של הנרשם ובכך לבטל את הצורך באימות ידני בין מקורות המידע. שינוי זה הביא לקיצור זמנים משמעותי בתהליך הרישוי עבור המדרג הגבוה, היינו, טכנאים, הנדסאים ומהנדסים.

להלן טבלת השוואה בין תהליך הרישוי עבור מהנדסים, הנדסאים וטכנאים ברישוי ראשוני טרם השינוי ולאחריו.
יש לציין כי השינויכבר הוטמע אצל ההנדסאים בעוד שאצל המהנדסים, התהליך עוד לא הוטמע באופן סופי:

מדרג רישוי	תהליך קבלת רישיון חשמלאי לפני השינוי	תהליך קבלת רישיון חשמלאי אחרי השינוי
מהנדסים	הגשת בקשה מקוונת לרישום בפנקס מקצועי (ביחידה לרישום מהנדסים ואדריכלים)	הגשת בקשה מקוונת לרישום בפנקס מקצועי (ביחידה לרישום מהנדסים ואדריכלים)
	צירוף מסמכים (תעודת סיום תואר, גיליון ציונים ופרטים אישיים)	צירוף מסמכים (תעודת סיום תואר, גיליון ציונים ופרטים אישיים) ***__צירוף המסמכים יידרש רק עבור בוגרי מוסדות לימוד בחו"ל ואו בוגרי מוסדות לימוד בישראל שמוסדות הלימוד לא אישרו פרטיהם בהליך האוטומטי__.
	בדיקת הבקשה ע"י צוות היחידה	בדיקת הבקשה ע"י צוות היחידה
	בדיקת הבקשה ע"י וועדה מקצועית מייעצת בהנדסת חשמל, מטעמה של מועצת ההנדסה והאדריכלות	בדיקת הבקשה ע"י וועדה מקצועית מייעצת בהנדסת חשמל, מטעמה של מועצת ההנדסה והאדריכלות ונציג מנהל למתן רישיונות החשמל. הוועדה מופעלת על ידי היחידה המקצועית וכוללת מומחים. ***__הוועדה לבדיקת הזכאות לרישום מהנדסים ואדריכלים והוועדה לבדיקת הזכאות לרישוי חשמלאים אוחדה, כך שבמסגרת זו מתקבלת החלטה גם בעניין הרישום וגם בעניין הרישוי__
	אישור/דחיית הבקשה לרישום (ע"י רשם המהנדסים והאדריכלים)	אישור/דחיית הבקשה לרישום (ע"י רשם המהנדסים והאדריכלים)
	תשלום אגרת רישום	תשלום אגרת רישום **והנפקת תעודה**

מדרג רישוי	תהליך קבלת רישיון חשמלאי לפני השינוי	תהליך קבלת רישיון חשמלאי אחרי השינוי
	הנפקת תעודת רישום	**מיד לאחר אישור התשלום לרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים, תפתח בקשה אוטומטית לרישיון חשמל, הפרטים והמידע לגבי הפונה יועברו אוטומטית מהיחידה לרישום מהנדסים ואדריכלים ליחידה לרישוי חשמלאים (הפונה נדרש רק להצהיר על העדר הרשעה פלילית) ובתוך דקות ספורות יונפק רישיון החשמל ההתחלתי באופן אוטומטי (הליך המבטל את הצורך בצירוף חוזר של מסמכים).**
	הגשת בקשה מקוונת לקבלת רישיון חשמלאי (ביחידה לרישוי חשמלאים)	**תשלום אגרת רישיון חשמל והנפקת רישיון חשמלאי.**
	צירוף מסמכים (תעודה סיום תואר, תעודת רישום בפנקס מקצועי, גיליון ציונים ופרטים אישיים)	_____
	בדיקת הבקשה ע״י צוות היחידה	_____
	אישור או דחיית הבקשה (ע״י המנהל למתן רישיונות החשמל)	_____
	תשלום אגרת רישוי	_____
	הנפקת רישיון	_____
הנדסאים וטכנאים	הגשת בקשה מקוונת לרישום במרשם ההנדסאים והטכנאים המוסמכים (ביחידה לרישום הנדסאים וטכנאים)	הגשת בקשה מקוונת לרישום במרשם ההנדסאים והטכנאים המוסמכים (ביחידה לרישום הנדסאים וטכנאים)
	צירוף מסמכים (תעודת סיום לימודים, גיליון ציונים ופרטים אישיים)	צירוף מסמכים (תעודת סיום לימודים, גיליון ציונים ופרטים אישיים)- נדרש רק למי שלמד בחו״ל, למד במסגרת משרד החינוך או למד עד לשנת 2000 במסגרת המה״ט.
	בדיקת הבקשה ע״י צוות היחידה	בדיקת הבקשה ע״י צוות היחידה
	בבקשות לרישום של בוגרי מוסדות לימוד בחו״ל - בדיקת הבקשה ע״י וועדה מקצועית מייעצת בהנדסת חשמל, מטעמה של ועדת ההסמכה. (בקשות לרישום של בוגרי מוסדות לימוד בישראל מטופלות בהליך אוטומטי)	בבקשות לרישום של בוגרי מוסדות לימוד בחו״ל - בדיקת הבקשה ע״י וועדה מקצועית מייעצת בהנדסת חשמל, מטעמה של ועדת ההסמכה ונציג מנהל למתן רישיונות החשמל ***__הוועדה לבדיקת הזכאות לרישום הנדסאים וטכנאים והוועדה לבדיקת הזכאות לרישוי חשמלאים אוחדה, כך שבמסגרת זו מתקבלת__

מדרג רישוי	תהליך קבלת רישיון חשמלאי לפני השינוי	תהליך קבלת רישיון חשמלאי אחרי השינוי
		החלטה גם בעניין הרישום וגם בעניין הרישוי. בקשות לרישום של בוגרי מוסדות לימוד בישראל מטופלות בהליך אוטומטי
	אישור/דחיית הבקשה לרישום (ע"י רשם ההנדסאים והטכנאים המוסמכים)	אישור/דחיית הבקשה לרישום (ע"י רשם ההנדסאים והטכנאים המוסמכים)
	תשלום אגרת רישום והנפקת תעודה	תשלום אגרת רישום והנפקת תעודה
	הגשת בקשה מקוונת לקבלת רישיון חשמלאי (ביחידה לרישוי חשמלאים)	***מיד לאחר אישור התשלום לרישום במרשם ההנדסאים והטכנאים המוסמכים, נפתחת בקשה אוטומטית לרישיון חשמל, הפרטים והמידע לגבי הפונה מועברים אוטומטית מהיחידה לרישום הנדסאים וטכנאים ליחידה לרישוי חשמלאים (הפונה נדרש רק להצהיר על העדר הרשעה פלילית) ובתוך דקות ספורות מונפק רישיון החשמל באופן אוטומטי (הליך המבטל את הצורך בצירוף חוזר של מסמכים).**
	צירוף מסמכים (תעודה סיום תואר, תעודת רישום בפנקס מקצועי, גיליון ציונים ופרטים אישיים)	תשלום אגרת רישיון חשמל והנפקת רישיון חשמלאי
	בדיקת הבקשה ע"י צוות היחידה	_____
	אישור או דחיית הבקשה (ע"י המנהל למתן רישיונות החשמל)	_____
	תשלום אגרת רישוי	_____
	הנפקת רישיון	_____

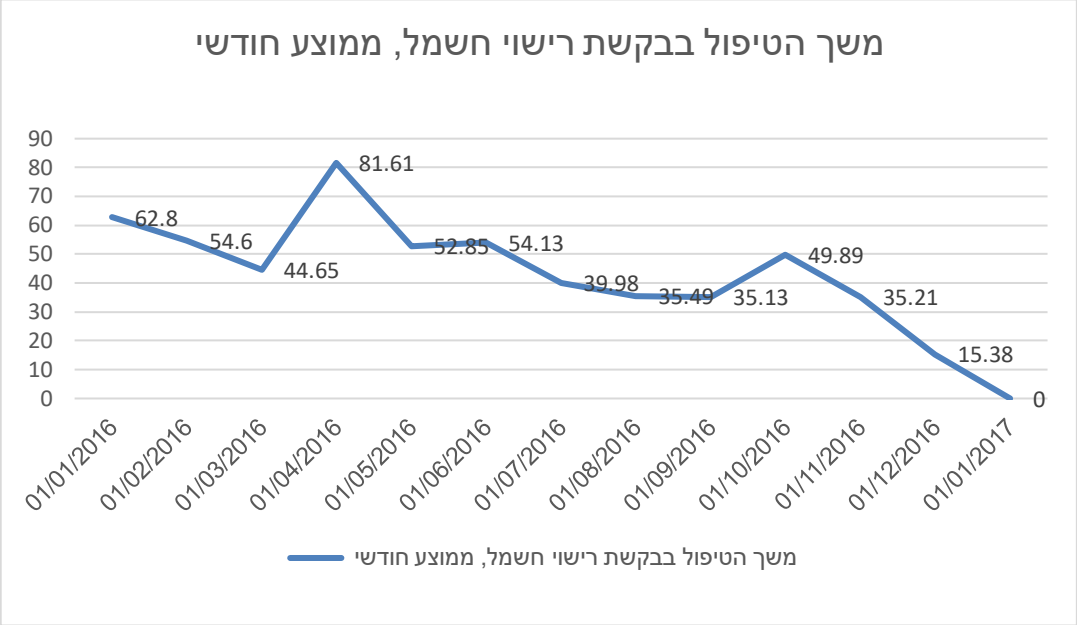
<u>אם כן, התכנית המוצעת על ידי המשרד כוללת (רלוונטית הן למהנדסים והן להנדסאים, בשינויים המחויבים)</u>:

1. ביטול הצורך לצרף מסמכים במסגרת הגשת הבקשה לרישום (מלבד בוגרי מוסדות בחו"ל או בוגרים שמוסדות הלימוד שלהם לא אישרו פרטיהם בהליך האוטומטי).
2. הוספת נציג מנהל מתן רשיונות חשמל לוועדה המקצועית המייעצת בהנדסת חשמל, כך שלמעשה אוחדו הוועדה לבדיקת הזכאות לרישום מהנדסים ואדריכלים והוועדה לבדיקת הזכאות לרישוי חשמלאים. האיחוד מאפשר קבלת החלטה בבקשה גם בעניין הרישום וגם בעניין הרישוי במועד אחד.
3. הנפקת תעודת רישום אוטומטית עם תשלום אגרת הרישום.

4. פתיחת הליך אוטומטי עם אישור התשלום לרישום, של בקשה לרישיון חשמל. פרטי הפונה מועברים אוטומטית מהיחידה לרישום מהנדסים ואדריכלים ליחידה לרישוי חשמלאים (הפונה נדרש רק להצהיר על העדר הרשעה פלילית) ובתוך דקות ספורות מונפק רישיון החשמל. ** ההליך מבטל את הצורך בצירוף חוזר של מסמכים.
5. עם אישור הבקשה לרישוי, המבקש נדרש רק לשלם אגרת רישוי חשמל ומונפק לו מידית רישיון חשמל.

חלק ד' - ניתוח השפעות

בגרף הבא ניתן לראות את משך זמן הטיפול בבקשת רישוי חשמל **להנדסאים** טרם הטמעת השיפור ולאחריה:

ניתן לראות כי במהלך שנת 2016 פחת משך הטיפול בבקשות (מלבד עליה באפריל 2016), עד להפחתה מוחלטת, המאפשרת טיפול מיידי בינואר 2017. **הפחתה של 100%, וחיסכון של 461,580 ימי המתנה לעומת ינואר 2016**.[1]

חלק ה' - לו"ז ואבני דרך

דו"ח זה עוסק בהפחתת הנטל הרגולטורי בתהכליכם שבין הרישום לרישוי בתחום החשמל. כאמור, אצל ההנדסאים והטכנאים בתחום החשמל כבר נהנים מהתהליך החדש. אצל המהנדסים השינוי המוצע בתכנית יאפשר גם הוא קיצור משך ההליך וייעולו. תהליך זה יוטמע עד לסוף השנה הנוכחית.

[1] 7,350 (בקשות לרישוי בשנת 2015) * 62.8 (ימי המתנה בממוצע לטיפול בבקשה נכון לינואר 2016) = 461,580 ימים.